

YAPAY ZEKÂNIN DEMOKRASIYE ETKİLERİ: FIRSATLAR VE TEHDİTLER

Mert Mahir GÖZ *

Öz

Yapay zekâ (YZ) teknolojisinin hızla gelişmesi, toplumsal yaşamın pek çok noktasında değişimlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Seçim sistemleri, oy verme davranışları, seçim güvenliği gibi konularda da etkisini göstermeye başlayan YZ teknolojisi, demokrasi ile çok katmanlı bir etkileşime girmiştir. Bu bağlamda demokrasi kavramı üzerinde bir yandan dönüştürücü fırsatlar sunan YZ teknolojisi diğer yandan demokrasi adına ciddi tehlikeler barındırmaktadır. Siyasal seçimleri daha denetlenebilir hale getirme, kamusal hizmetlerin etkinliğini artırma, seçmen katılımını kolaylaştırma ve karar alma süreçlerini veri temelli hale getirme gibi demokratik katkıların yanında özellikle etik dışı ve denetimsiz kullanımı nedeniyle dezenformasyon ve manipülasyon, gözetim toplumuna dönüşüm, algoritmik ayrımcılık ve demokratik hesap verebilirliğin zayıflaması gibi riskler de arz eden YZ teknolojisi, demokrasiye kalıcı hasarlar verebilecek bir potansiyele haizdir. Bu itibarla çalışmada, YZ teknolojisinin demokrasi kavramı üzerindeki bu ikili etkisi, hem teorik bir çerçeveye hem de güncel örnekler ışığında ele alınmıştır. Çalışma; seçim güvenliği, ifade özgürlüğü ve kamusal alanın YZ ile yeniden şekillenmesi gibi konulara odaklanarak, demokrasinin temel ilkelerinin, içinde bulunduğumuz yeni teknolojik bağlamda nasıl korunabileceğine yönelik çözüm önerileri sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Dijitalleşme, Siyaset, Yapay Zekâ.

JEL Kodu: D72, O33, O38

The Impact of Artificial Intelligence on Democracy: Opportunities and Threats

Abstract

The rapid advancement of artificial intelligence (AI) technologies has led to significant transformations in various aspects of social life. AI has begun to exert its influence in areas such as electoral systems, voting behavior, and election security, establishing a complex and multilayered interaction with the concept of democracy. In this context, while AI technologies offer transformative

* Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Güroymak Meslek Yüksekokulu, mmgoz@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2563-7126

opportunities for democracy, they also pose serious threats to its core principles. On the one hand, AI contributes to democratic processes by enhancing the transparency of political elections, increasing the efficiency of public services, facilitating voter participation, and enabling data-driven decision-making. On the other hand, its unethical and unregulated use presents substantial risks, including disinformation and manipulation, the emergence of surveillance societies, algorithmic discrimination, and the weakening of democratic accountability. Accordingly, this study examines the dual impact of AI technologies on the concept of democracy through both a theoretical framework and contemporary case studies. Focusing on themes such as election security, freedom of expression, and the reshaping of the public sphere through AI, the study offers policy recommendations aimed at safeguarding the fundamental principles of democracy within the evolving technological landscape.

Keywords: Democracy, Digitalization, Politics, Artificial Intelligence

JEL Codes: D72, O33, O38

1. GİRİŞ

Giderek artan etkisiyle yapay zekâ (YZ) teknolojisi, bireysel ve toplumsal yaşamın temel dinamiklerinden biri hâline gelmiştir. Sanayi, finans, eğitim ve sağlık gibi birçok sektörde yaygın biçimde kullanılmaya başlanan YZ, insan yaşamını önemli ölçüde kolaylaştıran işlevsel bir araç olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, sadece teknik ve ekonomik alanlarla sınırlı kalmayan bu teknolojik dönüşüm, siyaset alanında da etkisini giderek artırmakta ve özellikle karar alma mekanizmaları ile demokratik süreçler üzerinde belirleyici bir rol üstlenmeye başlamaktadır. Nitekim seçim süreçlerinde seçmen davranışlarını analiz etmek suretiyle kampanya stratejilerinin şekillendirilmesinde kullanılan algoritmalar, YZ'nin siyasal alanın temel dinamiklerinden biri hâline geldiğini göstermektedir. Bu bağlamda YZ'nin, demokratik yapılar üzerinde hem doğrudan hem de dolaylı etkiler oluşturduğu söylenebilir. Ancak YZ'nin demokrasiye yönelik etkileri çift yönlü bir karakter arz etmektedir. Öyle ki bir yandan demokratik süreçlerin güçlendirilmesi, şeffaflığın artırılması ve katılımcılığın teşvik edilmesi gibi alanlarda önemli imkanlar sunan YZ öte yandan etik ilkelere aykırı ve denetim mekanizmalarından yoksun kullanımı bağlamında demokratik değerler açısından ciddi riskler doğurabilmektedir. Dolayısıyla YZ'nin demokratik sistemlerle etkileşimi hem fırsatlar hem de tehditler bağlamında çok boyutlu bir şekilde ele alınmalıdır. Bu doğrultuda nitel araştırma yöntemine dayalı bu çalışma,

literatür taraması yoluyla elde edilen veriler ışığında YZ'nin, demokrasi üzerindeki etkilerini kuramsal bir çerçevede analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Çalışmada araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Veri toplama sürecinde, konuyla ilgili akademik yayınlar, politika raporları, uluslararası kuruluşların belgeleri ve güncel bilimsel makaleler sistematik bir biçimde taranmış; bu belgeler doküman incelemesi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi çerçevesinde işlenmiş; bu kapsamda verilerden çıkarılan temalar önceden belirlenen kavramsal çerçeveye ilişkilendirilmiştir.

Analiz süreci iki boyutlu olarak kurgulanmıştır. İlk boyutta, YZ teknolojilerinin demokratik süreçlere sağladığı katkılar (örneğin şeffaflık, hesap verebilirlik, vatandaş katılımı vb. unsurlar) ele alınmıştır. İkinci boyutta ise YZ'nin demokrasi açısından potansiyel riskleri (toplumsal kutuplaşmayı artırma, veri gizliliğini ihlal etme, algoritmik önyargılar üretme gibi olumsuz etkiler) değerlendirilmiştir. Bu çerçevede salt kuramsal tartışmalara yer verilmemiş; aynı zamanda farklı ülkelerdeki güncel örnek olaylar bağlamında karşılaştırmalı vaka analizi yapılmıştır. Bahse konu örnek olaylar, YZ uygulamalarının demokratik seçim süreçlerine ve siyasal katılım pratiklerine yansımalarını ortaya koymak amacıyla seçilmiştir. Bu yöntem sayesinde, YZ'nin demokratik süreçler üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ortaya konulmuş ve dolaylı biçimde etki analizi gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın nihayetinde ise mevcut durum betimlemesinin ötesine geçilmeye çalışılarak, elde edilen bulgular üzerinden demokratik değerlerin korunması ve güçlendirilmesi adına YZ teknolojisinin etik, hukuki ve kurumsal çerçevede nasıl yönlendirilmesi gerektiğine dair öneriler geliştirilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu başlık altında, çalışmanın kuramsal sacayağını ihdas eden başlıca kavramlara yer verilmiştir. Bu doğrultuda, öncelikle YZ teknolojisine ilişkin genel ve kuramsal düzeyde bir çerçeve sunulmuş; bu teknolojinin tarihsel gelişimi, işleyiş

prensipleri ve günümüzdeki uygulama alanları ele alınmıştır. Ardından çalışmanın başat dayanaklarından bir diğeri olan demokrasi kavramı, siyaset bilimi literatüründeki ana yaklaşımlar çerçevesinde öz bir biçimde ele alınmıştır. Son olarak ise demokrasinin dijitalleşmesi süreci YZ bağlamında ele alınmıştır. Böylelikle çalışmanın kuramsal zemini, YZ teknolojisi ile demokrasi arasındaki çok katmanlı ilişkiyi anlamaya yönelik bütüncül bir perspektifle inşa edilmeye çalışılmıştır.

2.1. Yapay Zekâ Teknolojisi

YZ teknolojisine ilişkin ilk kuramsal çalışmalar, 20. yüzyılın başlarından itibaren, özellikle Turing testi ile yapay sinir ağlarına yönelik öncül kavramsallaştırmalar çerçevesinde şekillenmeye başlamıştır (International Idea, 2024: 12).

Günümüzde dijital dönüşümün en dikkat çekici unsurlarından biri olarak değerlendirilen YZ teknolojisine dair literatürde ortak bir tanıma ulaşmak güçtür. Bununla birlikte YZ farklı bağlamlarda; “zeki bilgisayar programlarının geliştirilmesi”, “bilgiyi işleyerek düşünsel süreçleri harekete geçirme” ya da “insan davranışlarını makineler aracılığıyla gerçekleştirme çabası” gibi çeşitli biçimlerde tanımlanmaktadır (Özsalih, 2023: 535). En temel tanımıyla ise YZ, insan zekâsı gerektiren görevleri yerine getiren ya da bu görevlerde insanı destekleyen akıllı sistemler bütünü olarak ifade edilebilir (Hockey, 2021: 13).

Bir makinenin, yaşayan bir canlı kadar akıllı olduğu düşüncesinden yola çıkan J. McCarthy tarafından 1955 yılında ortaya atılan YZ terimi, 2010’lu yıllarla birlikte üzerinde en fazla tartışılan konulardan biri haline gelmiştir (Marr, 2022: 44). Gelişim sacayağını ise büyük veri kaynakları, makine öğrenimi ve bilgisayar işlem gücünün oluşturduğu YZ teknolojisi, söz konusu üç unsurun birbirini tamamlaması sonucu bugünkü etki kapasitesine ulaşmıştır (Sayler, 2020: 5-7).

Zamanla etkisini giderek daha belirgin biçimde hissettiren yapay zeka teknolojisi, toplumsal yapıları, ekonomik piyasaları ve siyasi sistemleri belirleyen temel kuralları yeniden şekillendirmektedir (Duberry, 2022). Öyle ki insan emeğinin otomatikleştirilmesinden meslek ve pazarın dönüştürülmesine

dek kapsamlı bir etkiye haiz olan YZ teknolojisi (Witheyford vd., 2022: 12), bilginin en değerli sermaye ve servet kaynağı olarak görüldüğü çağımızda, devletlerin rekabet gücünü belirleyen stratejik bir aktör olarak değerlendirilmektedir.

Ekonomik ya da teknik alanların yanı sıra siyaset bilimi, kamu yönetimi gibi toplumsal disiplinlerde de etkisini giderek artıran YZ teknolojisi; oy verme davranışlarının belirlenmesi, seçim güvenliğinin sağlanmasına yönelik mekanizmaların geliştirilmesi, siyasi partiler ve politikacıların yönlendirilmesi gibi hususlar bağlamında demokrasi üzerinde de doğrudan ve dolaylı etkiye sahiptir (Nemitz, 2018: 2-4). Nitekim çalışmanın temel sorusu da YZ teknolojisinin demokrasi üzerindeki etkisinin ne şekilde ortaya çıktığı, bu etkinin olumlu ya da olumsuz hangi yönleri içerdiği ve söz konusu etkinin demokratik süreçler, kurumlar ve aktörler düzeyinde hangi boyutlarda gözlemlenebildiğidir. Başka bir deyişle, YZ'nin demokratik katılım, temsil, hesap verebilirlik, şeffaflık ve hak ve özgürlüklerin korunması gibi temel unsurlar üzerindeki rolünün kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi, çalışmanın merkezinde yer almaktadır.

YZ teknolojisinin sağladığı veri işleme kapasitesi, öngörü kabiliyeti ve karar destek sistemleri gibi imkânlar sayesinde demokratik süreçlerin daha şeffaf, katılımcı ve hesap verebilir bir hale geleceğini ve böylece YZ'nin, demokrasi üzerinde tamamen müspet etkileri olduğunu iddia edenlere karşılık bu düşünceyi salt *teknoşovenizm* (Broussard, 2018) olarak değerlendirerek, YZ teknolojisinin barındırdığı dezenformasyon ve manipülasyon gibi tehlikelere dikkat çekip, YZ'nin demokrasi adına ciddi riskler barındırdığını ileri sürenler de vardır.

Örneğin Tüfekçi (2015) ve Zuboff (2019), YZ tabanlı veri işleme ve karar destek sistemleri sayesinde kamu kurumlarının faaliyetlerinin daha şeffaf hale getirilebileceğini ileri sürmüştür. Coleman ve Shane ise 2012 yılında MIT'te yayınladıkları "*Connecting democracy: Online consultation and the flow of political communication*" (Demokrasiyi Bağlamak: Çevrimiçi Danışma ve Siyasal İletişimin Akışı) adlı çalışmada, YZ teknolojisinin, dijital platformlar aracılığıyla yurttaşların görüşlerini daha geniş ölçekte karar alma süreçlerine dahil edebileceğini ve böylece demokratik katılımın daha yatay bir

şekilde yaygınlaşacağını belirtmişlerdir. Helbing ve arkadaşları da (2019), doğru bir biçimde tasarlandığında yurttaşları gerçek bilgiye, hızlı bir şekilde ulaştıracak olan YZ'nin bu çerçevede etkin bir kamuoyu oluşturarak demokratik toplumlar inşa edebileceğini ifade etmişlerdir.

YZ'nin demokrasi açısından olumlu etkileri olduğunu ileri sürenlerin aksini iddia eden Feldstein (2019) ise özellikle yüz tanıma ve kitlesel gözetim teknolojilerinde kullanılması durumunda YZ'nin otoriter eğilimleri güçlendirip, demokrasiyi zayıflatacağını ifade etmiştir. YZ'nin demokratik süreçlere ciddi zararlar verebileceğini ileri süren Noble (2018) ve O'Neil (2017) de veri setlerinde önyargı üretme potansiyeli bağlamında YZ teknolojisinin, demokrasi açısından tehdit arz ettiğini belirtmişlerdir. YZ'nin sahte içerik üretme yoluyla dezenformasyona yol açabileceğini söyleyen Bradshaw ve Howard (2019) ise YZ'nin seçim süreçlerini, kamuoyunu ve demokratik karar alma mekanizmalarını sekteye uğratabileceğine dikkat çekmişlerdir.

Görüldüğü üzere, YZ teknolojisinin demokrasiye etkileri konusunda ortaya çıkan iki karşıt görüş, yalnızca teknolojinin teknik olanaklarına değil, aynı zamanda demokrasinin nasıl tanımlandığına ve ne şekilde işlediğine dair farklı anlayışlara dayanmaktadır. Dolayısıyla YZ'nin, demokratik süreçleri nasıl etkileyebileceğini anlamadan evvel demokrasi kavramının tarihsel gelişimi, temel ilkeleri ve çağdaş yaklaşımlar çerçevesinde kuramsal bir zemine oturtulması gerekmektedir. Bu nedenle bir sonraki bölümde, bu kavramsal çerçeve detaylandırılacak ve YZ ile demokrasi arasındaki ilişkinin analizinde temel referans noktaları ortaya konacaktır.

2.2. Demokrasi

Demokrasi kavramı, Eski Yunan'dan günümüze dek uzanan tarihsel süreçte farklı yönleriyle ele alınmış; köklü, çok katmanlı ve karmaşık bir yapı arz etmiştir. Her ne kadar günümüz Batı toplumlarında liberal temsili demokrasi biçimi kurumsallaşmış ve yaygın kabul görmüş olsa da özellikle 1970'li yıllardan itibaren temsili demokrasinin içerdiği yapısal sorunlara dikkat çeken ve bu sorunlara alternatif arayışlar sunan radikal demokrasi yaklaşımlarının, akademik ve

kamusal tartışmalarda ön plana çıktığı gözlemlenmektedir (Aksoy, 2025: 573). Bu durum, demokrasi üzerine kesin tanımlar yapmanın ve net sınırlar çizmenin zorluğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bununla birlikte en temel tanımıyla demokrasi, halkın halk tarafından yönetilmesi, egemenliğin millete veya halka ait olmasıdır (Derdiman, 2006: 12).

Geçmişten günümüze dinamik bir yapıda olan demokrasi kavramı üzerine hala tartışmalar yürütülme ve hangi demokrasi modelinin, ideal demokrasi tipi olduğuna yönelik fikirler ileri sürülmektedir. Çeşitli yaklaşımlar bağlamında ele alınarak ortaya konulan demokrasi modelleri (katılımcı demokrasi, müzakereci demokrasi, doğrudan demokrasi ve radikal demokrasi), günün şart ve ihtiyaçlarına göre işlerlik kazanabilmektedir. Günümüz konjonktürü dikkate alındığında ise gelecekteki siyasetin, geçmişteki siyasetten çok daha farklı olacağı ve bilinen demokratik dinamiklerin yeniden şekilleneceği net bir şekilde ifade edilmektedir (Innerarity, 2024).

Yurttaşın; doğru bilgiye ulaşabildiği, katılım ve ifade için açık kanalların bulunduğu ve kendisini alakadar eden konularda söz sahibi olduğu yönetimlerde, olgun (ya da gerçek) demokrasiden söz edilebileceğinden hareketle dijital teknolojilerin sunduğu olanaklar, söz konusu demokratik olgunlaşma sürecine yeni bir boyut kazandırmaktadır. Özellikle internetin yaygınlaşması ve sosyal medya platformlarının etkisiyle yurttaşlar bilgiye hem daha hızlı ve çok kaynaklı biçimde erişebilmekte hem de siyasal süreçlere katılım sağlayabilecekleri yeni araçlara kavuşmaktadır. Bu çerçevede dijital demokrasi, demokratik normların dijital mecralar aracılığıyla güçlendirilmesi ve genişletilmesini amaçlayan bir model olarak öne çıkmaktadır. Nitekim dünyanın pek çok ülkesinde siyasi seçimlerin gerçekleştirilmesi nedeniyle süper seçim yılı olarak adlandırılan 2024 yılının en önemli konuları arasında demokrasinin dijitalleşmesi ve YZ teknolojisinin bu süreçteki rolü yer almıştır (UNDP, 2024).

Seçimlerin daha az maliyetle, daha hızlı ve güvenilir bir biçimde gerçekleştirilebilmesi adına teknolojinin, seçim sürecine daha yoğun biçimde entegre edilmesi bir yandan dijital demokrasiye yönelik kayda değer bir adım olarak

değerlendirilirken diğer yandan bu dönüşüm süreci, çeşitli tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Zira bu gelişmeler, vatandaşların yönetime katılımını artırma ve şeffaflığı güçlendirme potansiyeli taşısa da aynı zamanda veri güvenliği, dijital eşitsizlik, algoritmik tarafsızlık gibi yeni risk alanlarını ortaya çıkarmaktadır (Lupton, 2015; Gomes, 2018). Dolayısıyla dijitalleşen seçim süreçleri hem demokratik işleyişin güçlendirilmesi adına önemli fırsatlar sunmakta hem de yeni etik, hukuki ve siyasi sorgulamaları gündeme getirmektedir. Bu bağlamda, çalışmanın izleyen bölümünde demokrasinin dijitalleşme süreci ile bu süreçte belirleyici bir rol üstlenen YZ teknolojisinin etkileri ele alınacaktır.

2.3. Dijitalleşen Demokrasi ve Yapay Zekâ

Geleneksel temsili demokrasinin sınırlarını aşan dijital demokrasi uygulamaları, son yıllarda YZ teknolojisinin de katkısıyla yurttaşların yönetim süreçlerine etkili bir şekilde katılımını mümkün kılmakta; böylece katılımcı demokrasinin dijital ortamda yeniden inşasına olanak tanımaktadır (Khalil: 2024). V. Dijk'ın (2013: 51) *“her görüşten bireyin çevrimiçi ve çevrimdışı siyasi iletişimde, dijital medya vasıtasıyla demokrasi arayışı”* olarak nitelendirdiği dijital demokrasi, günün şart ve gereklerine karşılık vermesi bağlamında ön plana çıkmıştır.

Haiz olduğu mekanizmalar (e-parlamento, e-seçim, e-oylama, e-dilekçe, e-referandum, e-katılım vb.) bağlamında klasik demokrasi modellerinden ayrılan dijital demokrasi, üretken YZ desteğiyle yeni bir gelişme ve genişleme sürecinden geçmektedir (Crawford, 2021). YZ'nin bilgi işleme, büyük veri analizi ve karar destek sistemleri üretme konusundaki kapasitesi, yurttaşların yönetime katılımını hem nicelik hem de niteliksel olarak dönüştürme potansiyeli taşımaktadır. Bu bağlamda dijital demokrasi, geleneksel temsili kurumların dijitalleştirilmesinin yanında daha kapsayıcı, şeffaf ve etkileşimli bir yönetim modeli sunmaktadır (Hilbert, 2022: 189-191). Özellikle bilgiye erişim noktasında olabildiğince eşit olanaklar sunan dijital demokrasi, bu yönüyle ideal demokrasi adına sağlam bir altyapı hazırlamaktadır. Böylece yurttaşların, kamusal karar alma süreçlerine etkin katılımını önemli düzeyde destekleyen dijital demokrasi, daha hızlı, şeffaf ve hesap verilebilirliğe münasipliği zaviyesinden modern demokratik

yönetim anlayışının kurumsallaşmasına zemin hazırlamanın yanı sıra temsil krizine karşı geliştirilen alternatif katılım biçimlerine de teknik ve normatif bir dayanak sunmaktadır (Freeman & Quirke, 2013: 148).

Sunmuş olduğu tüm bu olanaklar ile sahip olduğu özelliklerini, YZ teknolojisinin üretken desteği ve algoritmaları vasıtasıyla daha da çeşitlendiren dijital demokrasi, vatandaşların kamusal süreçlere daha etkin bir şekilde katılım göstermelerine imkan sağlamaktadır. Bu bağlamda dijital demokrasi, mevcut demokratik yapının dijitalleştirilmesiyle sınırlı kalmayıp, demokratik pratiklerin yeniden tasarlanması noktasında da işlev görmektedir.

YZ destekli dijital demokrasinin söz konusu müspet yönlerinin yanında birtakım olumsuz yanları da bulunmaktadır. Bunlardan en dikkat çeken, yalan ve yanlış bilgiler ile nefret söyleminin dijital ortamlarda çok daha hızlı ve kolay bir şekilde yayılmasıdır (Innerarity, 2024; Şahnagil, 2025). Dijitalleşmenin getirilerinden biri olan ve demokrasinin platformlaşması olarak ifade edilen süreçle birlikte YZ'nin, seçim süreçleri boyunca seçmenlerle nasıl etkili bir şekilde etkileşime geçebildiği ve onları manipüle etme potansiyeli göz önüne alındığında bu durumun demokratik süreci tehdit edebilecek boyutlara ulaşabileceği açıktır (Berg & Hofmann, 2021). Ayrıca, dijital katılım olanaklarının artması her ne kadar geniş bir yurttaş kitlesine ulaşma potansiyeli taşısa da dijital okuryazarlık düzeyinin düşük olması, teknolojik araçlara erişimdeki eşitsizlikler ve veri güvenliği gibi sorunlar, dijital demokrasinin kapsayıcılığına gölge düşürmektedir. Nitekim dijital demokrasinin ikinci büyük sorun alanı, dijital bölünmedir.

Dijital uçurum olarak da adlandırılan bu kavram, gelir durumu, cinsiyet, yaş, kültürel kaynaklar, meslek, zekâ, eğitim düzeyi gibi nedenlerle teknolojiye ulaşabilenler ile ulaşamayanlar arasındaki uçurumu ifade etmek için kullanılmaktadır (Montagnier & Wirthmann, 2011: 5). Örneğin International Telecommunication Union 2023 raporunda; gelir seviyesi düşük olanların, kadınların ve kırsal bölgelerde yaşayanların teknoloji ve internete erişim noktasında dezavantajlı oldukları ifade edilmiştir. Yine aynı raporda

teknoloji ve internete ulaşımın en yüksek olduğu ülkenin 98.2'lik Bilişim ve İletişim Teknolojileri Gelişim Endeksi (ICT-DI ya da kısaca IDI) puanıyla Danimarka, en düşük ülkenin ise 20 IDI puanıyla Çad olduğu açıklanmıştır. Rapora göre Türkiye ise 85.8 IDI puanıyla ilk sıralarda yer almıştır¹ (ITU, 2023).

Bu noktada dijital uçurum sadece bireysel düzeyde değil, ülkeler arasındaki yapısal eşitsizlikler bağlamında da dikkat çekmektedir. I. Wallerstein'ın (2002) dünya-sistem teorisinde işaret ettiği “merkez-çevre” ilişkileri bağlamında değerlendirildiğinde, yüksek IDI puanına sahip gelişmiş ülkeler “merkez” konumunda yer almakta ve bilgi teknolojilerinin üretiminde, altyapısında, kontrol ve kullanımında belirleyici olmaktadır. Buna karşın düşük IDI puanına sahip ülkeler ise “çevre” konumunda kalmaktadır. Bu durum ise gelişmiş ülkelerin (merkez), teknolojik yenilik ve dijital altyapı üzerinden küresel ölçekte ekonomik, kültürel ve siyasi üstünlüklerini pekiştirerek, çevre ülkeleri daha fazla bağımlı hale getirmektedir. Böylece, merkez ülkelerin çevre ülkeler üzerindeki yapısal hâkimiyeti dijital mecrada yeniden üretilip, ülkeler arasındaki gelişmişlik düzeyi ve küresel eşitsizlikler daha da derinleşmektedir. Teknoloji üreten merkez ülkelerin YZ alanında norm koyucu ve yönlendirici konumda bulunması; çevre ülkelerin ise büyük ölçüde bu teknolojilerin pasif kullanıcıları olarak bağımlı hâle gelmesi, küresel ölçekte demokratik özerkliği zayıflatmaktadır. Bağımlılık kuramının da öngördüğü üzere, merkezde yoğunlaşan teknolojik güç, çevredeki siyasal sistemlerin karar alma kapasitelerini sınırlamakta ve böylece asimetric bir düzenin kurumsallaşmasına neden olmaktadır.

¹ Rapora detaylı bakıldığında, Burkina Faso, Burundi, Kongo, Somali, Mozambik, Etiyopya ve Madagaskar gibi düşük gelirli ve az gelişmiş Afrika ülkelerinin öne çıktığı görülmektedir. Bu durum, dijital eşitsizliğin yalnızca dijitalleşme süreciyle sınırlı teknik bir mesele olmadığını; küresel ölçekte toplumsal, ekonomik ve yapısal boyutları olan çok katmanlı bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan dijitalleşme düzeyi yüksek ülkelerde de sosyoekonomik bakımdan kırılgan grupların (yoksullar, yaşlı bireyler, kadınlar ve diğer dezavantajlı kesimler) dijital olanaklara erişim bakımından görece geri planda kaldığı görülmektedir (ITU, 2023).

Görüldüğü üzere seçmen davranışlarının analizinden kamu politikalarının belirlenmesine, çevrimiçi katılım platformlarının kişiselleştirilmesinden dezenformasyonla mücadeleye kadar YZ teknolojisinin sunmuş olduğu üretken destek sayesinde etki alanını daha da genişleten dijital demokrasi, yurttaşların kamusal süreçlere daha etkin katılımını sağlamanın yanı sıra karar alma mekanizmalarının şeffaflık, hız ve verimlilik boyutlarında dönüşüm geçirmesine de zemin hazırlamaktadır. Bununla birlikte dijital demokrasiye YZ'nin de entegre edilmesiyle, demokrasinin içinin boşaltıldığını ileri sürenler de bulunmaktadır. Örneğin demokrasinin sorunlarının teknoloji ile çözülemeyeceğini hatta daha ciddi sorunların ortaya çıkacağını ifade eden Timisi (2003), teknolojinin tarafsız olmadığını ve bu bağlamda dijital demokrasinin yurttaşın tercihlerinden ziyade güçlü kesimlerin tercihlerinden yana bir demokrasi tipi olduğunu dile getirmektedir. Byung Han da (2022) benzer bir yaklaşımla, içerisinde bulunduğumuz dijital çağda, YZ ve algoritmaların etkisiyle bir *enfokrasi*² sürecine girildiğini ve bu durumun demokrasi krizine neden olduğunu ifade etmektedir. Bermeo (2016) ise özellikle YZ ile entegre edilen dijital demokrasinin geriletici etkisine vurgu yaparak, dijital demokrasi ile birlikte demokratik kurumlara ve demokratik işleyişe olan güvenin giderek azaldığını ileri sürmektedir. Ayrıca dijital bölünme nedeniyle teknolojiye herkesin eşit şekilde erişememesinin demokratik işleyişe zarar verip, yeni bir tabakalaşma riskine dikkat çeken dijital demokrasi karşıtları, teknolojiye erişim eşit düzeyde gerçekleşse dahi demokrasinin en önemli unsurlarından biri olan sosyal diyalogun, dijital demokrasi tipinde asgari düzeye ineceğini ve böylelikle bilgisayar başında, türlü manipülatif platformların etkisiyle alınacak kararların “ortak iyi” anlayışının gelişmesine engel olacağını ifade etmektedir (Durdu, 2024).

² “Bilgi” anlamına gelen “enformasyon” sözcüğü ile “iktidar” anlamına gelen “krasi” (yönetim) ekinin birleşmesiyle oluşan “enfokrasi” terimi, özellikle dijital çağda bilgiye sahip olarak onu kontrol etmenin siyasal, toplumsal ve ekonomik güç anlamına geldiğini vurgulamak adına kullanılmaktadır (Mathiesen, 1997: 226). Han’a (2022) göre de “enfokrasi”, algoritmalar ve YZ kullanılarak enformasyonun toplumsal, ekonomik ve politik süreçler üzerinde belirleyici etkiye sahip olduğu bir tahakküm biçimi olarak tanımlanmaktadır.

Sonuç olarak dijital demokrasinin YZ teknolojileriyle entegrasyonu, demokratik katılım ve yönetim süreçlerinde çeşitli olanaklar sunarken aynı zamanda birtakım eleştiri ve endişeleri de beraberinde getirmektedir. YZ'nin karar alma süreçlerini daha hızlı, şeffaf ve verimli hale getirme potansiyeli, demokratikleşme yönünde önemli bir fırsat olarak değerlendirilse de teknolojiye erişimdeki eşitsizlik, algoritmik önyargılar ve yurttaş katılımının niteliksel boyutunun zayıflaması gibi riskler, bu dönüşümün ne ölçüde kapsayıcı ve adil olacağı sorusunu gündeme getirmektedir. Bu bağlamda YZ'nin, demokrasi üzerindeki etkilerini bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmek adına bir sonraki bölümde YZ teknolojisinin, demokratik süreçlerdeki fayda/fırsat ile risk/sakıncaları detaylı şekilde ele alınacaktır. Böylece, dijitalleşen demokraside YZ, salt teknik bir araç olarak değil, politik ve toplumsal etkileri bağlamında da tartışılacaktır.

3. DEMOKRASİDE YAPAY ZEKÂ: YENİLİKÇİ GÜÇ MÜ, TEHDİT Mİ?

21. yüzyılda demokrasinin yüzleşmek zorunda olduğu en büyük meselelerden birisi, teknolojik gelişmelerdir (Mertek, 2024: 42). 2010'lu yıllardan itibaren yeni bir sanayi devrimi yaşanmaya başlamış ve bu yeni sürecin en önemli aktörlerinden birisi YZ teknolojisi olmuştur (Durdu, 2024: 504). Verimlilik ve daha fazla hız elde etmek amacıyla son yıllarda yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanan YZ teknolojisi, finans sektöründen eğitim sektörüne, sağlık sektöründen sanayiye birçok alanda etkisini hissettirmektedir. Siyasal süreçler ile demokratik işleyişte de rol almaya başlayan YZ teknolojisi, karar alma süreçlerinin otomasyonu, kamu politikalarının veri temelli şekillendirilmesi, seçmen davranışlarının analiz edilmesi ve çevrimiçi katılım platformlarının geliştirilmesi gibi uygulamalarla demokrasiye doğrudan ve dolaylı şekilde etki etmektedir. Ancak bu noktada önemli bir ayrım ortaya çıkmaktadır. YZ teknolojisinin demokrasi üzerindeki etkisinin nasıl ve hangi yönde olduğuna (ve olacağı) dair derin görüş ayrılıkları mevcuttur. Bir kesim, YZ sayesinde başta siyasi seçimler olmak üzere demokratik işleyişin daha doğru, adil, hızlı ve verimli olacağını ileri sürerken diğer kesim ise YZ nedeniyle artması muhtemel dezenformasyon ve manipülasyonlar

nedeniyle demokrasinin başat unsurlarından olan *parrhesia*'nın³ yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu dile getirmektedir (Srivastava, vd., 2023). Bu doğrultuda demokrasi açısından son derece risk ve tehditler barındırdığı ifade edilen YZ teknolojisinin, demokratik süreçlere ne denli entegre olursa o derece zararlı olacağı belirtilmektedir.

Bahse konu bu görüşler doğrultusunda YZ teknolojisinin demokrasi açısından olumlu yönde dönüştürücü bir potansiyele mi sahip olduğu yoksa demokratik süreçler açısından bir tehdit unsuru mu teşkil ettiği sorusu akla gelmektedir. Nitekim Battista da (2024) *Political Communication in the Age of Artificial Intelligence: An Overview of Deepfakes and Their Implications* (Yapay Zekâ Çağında Siyasal İletişim: Deepfake Teknolojisi ve Olası Sonuçlarına Genel Bir Bakış) adlı çalışmasında YZ'nin politik bağlama entegrasyonunun, siyasi karar alma süreçlerinin verimliliğini artırma potansiyeli bakımından umut vadettiğini belirtmekle birlikte bu entegrasyon sürecinde karşılaşılabilecek olası sorunlara da dikkat çekmektedir. Dolayısıyla YZ'nin, demokrasi üzerindeki olumlu (sunduğu fayda ve fırsatlar) ve olumsuz (arz ettiği risk ve tehlikeler) etkilerinin ayrıntılı bir şekilde ele alınıp, mukayese edilmesi gerekmektedir. Bu itibarla çalışmanın bu bölümünde, YZ'nin demokrasi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri iki ayrı başlıkta ifade edilip, sonrasında genel bir karşılaştırma yapılmıştır.

3.1. Yapay Zekânın Demokrasi Üzerindeki Olumlu Etkileri

European University Institute (Avrupa Üniversitesi Enstitüsü) tarafından yayımlanan *Artificial Intelligence and Democracy: Contemporary Challenges and Perspectives* (2024) başlıklı yazıda YZ'nin demokrasi ve sosyal hayat üzerindeki radikal etkisine dikkat çekilmiştir. Gerçekten de son yıllarda etkisini son derece artırarak, toplumsal yaşamın pek çok

³ En yalın biçimiyle “doğruyu konuşmak” veya “gerçeği dile getirmek” anlamına gelen “*parrhesia*” kavramı, yalnızca ifade özgürlüğünü değil, aynı zamanda bireyin kişisel riskleri göze alarak kamu yararına hakikati söyleme sorumluluğunu da kapsamaktadır. Bu yönüyle, demokratik sistemlerin temel bileşenlerinden biri olarak değerlendirilen “*parrhesia*”, adil ve şeffaf bir siyasal düzenin inşasında, her koşulda doğruyu ifade etmeyi ve hakikate dayalı bilgi üretimini zorunlu kılmaktadır (Foucault, 2011).

noktasında işlevsel bir araç haline gelen YZ teknolojisi, siyaset ve demokrasi alanında da bazı müspet etkiler oluşturmuştur. Öyle ki YZ teknolojisi, yurttaşların siyaseti daha iyi anlamaları ve demokratik tartışmalara daha kolay katılmalarına yardımcı olması nedeniyle demokratik sürecin iyileştirilmesi adına bir fırsat olarak görülmektedir (Adam & Hocquard, 2023).

Her şeyden önce, bilgi çağında karşı karşıya kalınan büyük veri sorunsalına yönelik çözüm sunma kapasitesi, YZ'nin demokratik süreçler açısından dönüştürücü bir araç olarak değerlendirilebilmesini mümkün kılmaktadır. Siyasal alanın dijitalleşmesiyle birlikte bireylerin yalnızca yurttaş değil, aynı zamanda sürekli veri üreten aktörlere dönüşmesi, YZ'nin demokratik işleyişe entegre edilmesini kolaylaştırmıştır. Nasıl ki özel sektör, büyük veri kümelerini analiz etmek amacıyla YZ teknolojilerinden yararlanıyorsa siyasi süreçlerde de YZ aracılığıyla yurttaşlara ilişkin veriler toplanıp-işlenip ve yorumlanıp daha duyarlı kamusal politikalar üretilebilmektedir (Maseko, 2024: 60-62). Özellikle sosyal medya üzerinden üretilen içerikler, dilsel örüntüler ve coğrafi konum verileri gibi çeşitli veri türlerinin YZ aracılığıyla bütüncül biçimde analiz edilmesi, halkın taleplerini, eğilimlerini ve siyasi tercihlerini daha doğru biçimde öngörmeye olanak tanımaktadır (Lazer vd., 2020). Bu yönüyle YZ, temsili demokrasinin ötesine geçen, veriye dayalı bir yönetim anlayışına zemin hazırlamaktadır.

Demokratik siyasi süreçlerin karmaşıklığı karşısında ise ideolojik saplantılar, psikolojik önyargılar ya da bireysel zaafardan etkilenmeyen YZ sistemleri, sorun çözümüne yönelik daha elverişli araçlar olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda YZ teknolojisi, hükümetlerin hesap verebilirliğini artırma kapasitesinin yanı sıra demokratik katılım, çoğulculuk ve yurttaş eylemliliğini destekleyerek demokratik yapıları, daha kapsayıcı ve duyarlı hale getirme potansiyeline sahiptir (Şahnagil, 2025: 239). Nitekim YZ sistemleri, temsili demokrasinin yapısal sınırlılıklarını aşmak ve doğrudan demokrasiye geçişi mümkün kılmak bakımından önemli bir potansiyel taşımakta; bu yönüyle ideal demokrasiye ulaşma sürecinde stratejik bir unsur olarak görülmektedir (Mert & Özgöker, 2018).

Büyük bir veri havuzu olan YZ teknolojisinin, demokrasiye sunduğu en önemli katkılardan biri de seçim süreçlerindeki rolüdür. YZ destekli elektronik ve blok zinciri tabanlı oylama sistemleri, geleneksel sandık başı oy kullanma yöntemine kıyasla seçimlerin daha hızlı, kolay ve erişilebilir bir şekilde gerçekleştirilmesine imkân tanımaktadır. Bu dijital yöntemler, mühürsüz ya da mükerrer oyların geçerli sayılması, seçmen listelerinde usulsüzlük yapılması, bazı bölgelerde seçmenlerin baskı altına alınması ya da mühürlemenin hatalı yapılması nedeniyle oyların geçersiz sayılması gibi seçim güvenliğini zedeleyen pek çok sorunun önüne geçilmesini sağlayabilir. Ayrıca, seçim verilerinin aktarımı ve güvenli bir şekilde saklanması açısından yüksek hız ve güvenlik kapasitesine sahip olan YZ teknolojisi, tüm yurttaşların erişimine açık ve denetlenebilir bir kayıt altyapısının oluşturulmasına da olanak sunmaktadır (Kırık & Özkoçak, 2023: 423-424). Böylece, demokrasinin başat unsurları arasında yer alan seçimler ve seçim güvenliği noktasında da ön plana çıkan YZ sistemleri, seçimlerin mümkün olduğunca adil, şeffaf ve denetlenebilir olması noktasında önemli bir işlevi yerine getirmektedir (Kurtuluş, 2023).

Özetle, siyasal katılımı artırması, şeffaf ve denetlenebilir demokratik süreçler için zemin hazırlaması, seçimlerin daha hızlı, adil ve verimli bir şekilde yürütülmesi adına önemli bir potansiyel barındıran YZ teknolojileri aynı zamanda kamu politikalarının oluşturulmasında veri temelli analizlerle karar alma süreçlerinin etkinliğini artırmaktadır. Tüm bunlar bağlamında demokrasiye önemli katkı sunan YZ sistemlerine, kamusal alanın duyduğu güven de giderek artmaktadır (Göksu, vd., 2025). Ancak tüm bu olumlu katkılarına rağmen YZ'nin demokrasi üzerindeki etkilerini sadece iyimser bir çerçevede ele almak indirgemeci bir yaklaşım olacaktır. Zira YZ teknolojileri, özellikle veri mahremiyeti, algoritmik önyargılar, toplumsal kutuplaşmayı derinleştirme riski ve şeffaflık eksikliği gibi demokrasi zaviyesinden birçok olumsuz etkiyi de beraberinde getirebilmektedir.

3.2. Yapay Zekânın Demokrasi Üzerindeki Olumsuz Etkileri

YZ teknolojisinin demokratik süreçlerin şeffaflığını, katılımcılığını ve işleyiş etkinliğini artırma yönündeki

kapasitesi, demokrasi üzerindeki göz ardı edilemeyecek olumlu etkileridir. Bununla birlikte YZ'nin, demokrasi üzerinde birçok olumsuz etkisi de bulunmaktadır. Siddarth (2023) tarafından yapılan bir saha araştırması, katılımcıların önemli bir kısmının YZ'nin demokrasiye yönelik olumlu etkilerinin, olumsuz etkilerine kıyasla daha baskın olduğu görüşünü benimsediğini ortaya koymuştur. Ancak katılımcıların kayda değer bir bölümü de YZ'nin demokrasi üzerinde çeşitli olumsuz etkiler yaratabileceği görüşünü dile getirmiştir.

YZ teknolojisinin, demokrasiye yönelik en ciddi tehditlerinden biri, güç/iktidar ilişkilerindeki asimetriyi artırma potansiyelidir (Keskin, 2021: 349). Özellikle otoriter ya da otoriterleşme eğiliminde olan yönetimlerce kullanılması halinde adeta “*Orwellci*” gözetim ve takibin başat mekanizmalarından biri olabilecek YZ teknolojisi, demokrasi ve özgürlükler noktasında ciddi erozyonlara yol açabilir. Çünkü gelişmiş veri toplama, analiz etme ve öngörü üretme kapasitesi sayesinde YZ sadece mevcut iktidarın konumunu güçlendirmekle kalmayıp, muhalefetin hareket alanını da sistematik biçimde sınırlandırma aracı haline gelebilir. Böylelikle demokratik denge zayıflarken, kamusal alanın çoğulcu yapısı ise yerini homojenleşmiş ve kontrol altına alınmış bir siyasal iklime bırakabilir.

Örneğin Çin Komünist Partisi (ÇKP), başta sosyal medya olmak üzere kendisine yönelik muhalif sesleri belirlemek ve kitlesel gözetim sağlamak amacıyla YZ'den yoğun bir şekilde yararlanmaya başlamıştır (Acemoğlu, 2024: 17). “Sharps Eyes” ismi verilen bir girişimle kamusal alanlara iki yüz milyondan fazla CCTV kamerası kuran Çin yönetimi, elde ettiği görsel kayıtları YZ desteğiyle analiz etmektedir. Çin'den, otoriter yönetimlerin hakim olduğu Orta Doğu ülkelerine de ihraç edilen bu sistem, başta Suudi Arabistan olmak üzere birçok ülkede kullanılmaya başlanmıştır. Öyle ki Suudi Arabistan'da, YZ destekli akıllı kameralar ve uygulamalarla vatandaşlar sürekli izlenmekte; kadınların hareketleri, kıyafetleri ve sosyal etkinlikleri takip edilmekte, bilhassa muhalifler ve aktivistler hedef alınmaktadır. Benzer şekilde Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) yönetimi de devlet veri tabanlarına bağlı 35.000'den fazla akıllı kameranın entegre edildiği “Falcon Eye” adlı uydu

gözetleme sistemiyle vatandaşları kamusal alana çıktıkları andan itibaren izleyip, YZ teknolojisi desteğiyle davranışsal kalıpları analiz edip, etiketleme yapmaktadır (Hunter, 2023). Mısır'daki A. Sisi yönetimi de protesto hareketlerini bastırmak ve sivil toplumu denetim altına almak için sosyal medya gözetimini YZ araçlarıyla desteklemektedir. Bu sayede muhalif grupların örgütlenme kanalları daha erken tespit edilerek bastırılmaktadır (Yılmaz vd., 2025).

YZ teknolojilerinin gözetim amacıyla kullanımı, Çin ve Orta Doğu ülkelerinin yanı sıra Avrupa ülkelerinde de yaygınlaşmakta ve bu durum, Batı demokrasileri açısından potansiyel bir tehdit oluşturmaktadır. Örneğin, Macaristan'da V. Orbán liderliğindeki yönetim, medya alanında kapsamlı bir merkezileştirme ve denetim mekanizması uygulamanın yanı sıra YZ destekli gözetim sistemlerini sınır güvenliği ve iç güvenlik politikaları çerçevesinde hayata geçirmiştir. Bununla birlikte, söz konusu sistemlerin yalnızca göçmenlerin izlenmesi için değil, aynı zamanda muhalif toplumsal hareketlerin kontrol altında tutulması amacıyla da kullanılabilmesine dair tartışmalar gündeme gelmiştir (Spike, 2024).

YZ'nin demokrasiye yönelik arz ettiği ciddi tehditlerden bir diğeri ise makinelerin siyasi karar alma süreçlerinde kullanılmasıdır. Kolektif karar alma biçimi olan demokrasinin niteliklerinin ve özünde var olan karmaşıklığın yansıtılmasında, makinelerin ne derece işlevsel olabileceği tartışma konusudur. Özellikle algoritmaların karar süreçlerine entegre edilmesi, demokratik temsil ilkesinin yerini veri odaklı ve çoğu zaman şeffaf olmayan hesaplama mantıklarına bırakma riskini taşımaktadır. Algoritmalar, sahip oldukları matematiksel doğruluk iddiasına rağmen verinin toplandığı kaynaklardan, kullanılan modelden ve geliştiricilerin bilinçli ya da bilinçsiz önyargılarından etkilenebilir. Bu durum ise seçmen davranışlarının yönlendirilmesinden kamu politikalarının belirlenmesine kadar geniş bir yelpazede, kararların nesnellliğini zedeleyebilir (Jungherr, 2023).

YZ teknolojisinin, seçmenle etkileşime geçme biçimi de demokrasinin objektiflik hasiyetine yönelik bir risk olarak değerlendirilmektedir (König & Wenzelburger, 2021). Seçmenlerin siyasi tercihlerinin, davranış kalıplarının ve

psikolojik eğilimlerinin analiz edilerek kişiselleştirilmiş siyasi mesajlar üretilmesi, bir yandan seçim süreçlerinde tarafsızlık ve eşitlik ilkelerini zayıflatırken diğer yandan demokratik süreçleri manipülasyona açık hale getirebilmektedir. Nitekim YZ'nin en ciddi tehlikelerinden olan veri yanlılığı, manipülasyon ve dezenformasyon (Landemore, 2020), başta seçim güvenliği olmak üzere demokrasi üzerindeki meşruiyet, şeffaflık ve kamuoyu güveni unsurlarını zedeleyerek siyasal sürecin adil işleyişini tehdit edebilmektedir. Örneğin son seçimlerde ABD ve Kanada'da, deepfake teknolojisi kullanılarak siyasi adaylar ile seçim yetkilileri taklit edilmiş ve seçmenler aranarak seçim süreci hakkında yönlendirme yapılmaya çalışılmıştır (Bond, 2024). Pakistan'da yapılan son genel seçimlerde ise politikacıların, oyları bojkot ettiğini iddia eden sahte deepfake videoları yayılarak, seçim güvenliği açısından ciddi bir güvensizlik ortamı oluşturulmuştur (Mughal, 2024). Zira 2024 Dünya Ekonomik Forumu'nda da YZ'nin sorumsuz ve denetimsiz kullanılmasına devam edilmesi halinde önümüzdeki iki yılın en ciddi tehlikesiyle karşı karşıya olunacağı ifade edilmiştir (Torkington, 2024).

YZ teknolojisinin bir diğer tehlikesi olarak ise sosyal diyalog faaliyeti olarak da nitelendirilen demokrasinin "*içini boşaltması*" gösterilebilir. Bilindiği üzere demokrasi, iyi bilgilendirilmiş ve bilinçli vatandaşlara ihtiyaç duyar. Yine demokrasi, farklı bakış açılarının (düşünce ve görüşlerin) ortak bir zemin bulmak adına diyaloga girmesiyle gelişir. Bu bağlamda demokratik siyaset, salt bilgi işlemenin çok daha ötesinde bir faaliyettir. Bilgiyi/veriyi çoğulculuk bağlamında yorumlamayı zaruri kılar. Buna karşılık, haiz olduğu dezenformasyon ve manipülasyon potansiyeliyle, yanlış bilgi ve nefret söyleminin hızlıca yayılmasına sebep olabilecek YZ, halkın bilgiye erişimini, eleştirel düşünme kapasitesini ve toplumsal diyalogu sınırlandırarak demokratik katılımın niteliğini düşürebilir. İlaveten, algoritmaların filtre balonları ve kişiselleştirilmiş içerik sunumu yoluyla seçmeni, farklı bakış açılarından izole edip yankı odaları oluşturabilecek olan YZ, bu doğrultuda farklı ve eleştirel düşünceyi yok edip, kamuoyunda kutuplaşmaya artırarak demokrasiyi zayıflatabilir. (Nadler, vd., 2018).

Şekil 1. Yapay Zekânın Demokrasiye Etkileri

Kaynak: Bu görselin taslağı, yapay zekâ tabanlı bir uygulama olan ChatGPT aracılığıyla oluşturulmuş; ardından, görsel üzerindeki gerekli içerik ve biçimsel düzenlemeler yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Özetle ifade edilirse, demokrasi üzerinde olumlu etkisi olduğu kadar olumsuz etkisi de olan YZ, bir yandan haiz olduğu mekanizmalar sayesinde özellikle temsili demokrasinin eksikliklerine karşı bir alternatif sunarak demokratik katılımı desteklemenin yanı sıra demokratik seçimlerin adil, hızlı ve verimli bir şekilde yapılması adına önemli bir unsur olarak ön plana çıkmaya başlamıştır. Ayrıca seçmenin bilgiye erişimi, veri temelli politika üretilmesi, kamu denetiminin güçlenmesi ve karar alma süreçlerinde verimliliğin artması gibi hususlarda önemli katkı sağlamaya başlayan YZ, bu hasiyetleri bağlamında demokrasi açısından müspet etkiye sahiptir. Bununla birlikte algoritmik önyargılar nedeniyle adaletsiz kararlar alınması, siyasi güç dengesinde asimetriyi derinleştirilmesi, manipülasyon ve dezenformasyona yol açarak demokratik süreçlerde kamuoyunun yanlış yönlendirilmesi, salt veri temelli hareket edip yurttaşlar arasındaki sosyal diyalogu zayıflatması ve bu bağlamda demokrasiye sekteye uğratabilme gibi ciddi risk ve sakıncaları da bulunan YZ'nin, demokrasi üzerinde olumsuz etkileri de bulunmaktadır.

Görüldüğü üzere aynı konular üzerinde dahi hem olumlu hem de olumsuz etkilere haiz olan YZ, tıpkı bir güneş gibi dünyayı aydınlatan yeni bir enerji kaynağına benzetilebilir. Ancak bu kaynağın, demokrasi adına müspet getirileri

olabileceği gibi temel hak ve hürriyetlerin felaketine yol açabilecek bedelleri de olabilir. İşte buradaki o hayati ayırım, tıpkı nükleer enerjinin kullanım amacının barışçıl enerji üretimiyle yıkıcı silahlanma arasında belirleyici bir fark yaratması gibi, bu kaynağın hangi normatif çerçeveye oturtulduğu ve hangi denetim mekanizmalarıyla sınırlandırıldığına bağlıdır. Dolayısıyla, meşruiyet ve etik denetimden yoksun bir YZ kullanımı, demokratik sistemleri güçlendirmek bir tarafa otoriter eğilimleri meşrulaştırma sorununu dahi gündeme getirebilecektir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Dijital çağa geçişle birlikte yeni teknolojilerin, demokrasiye hangi düzeyde ve nasıl etki edeceğine dair tartışmalar artmıştır. Özellikle YZ teknolojisinin, toplumsal ve siyasal yaşamın çeşitli alanlarında etkin bir şekilde kullanılmaya başlanmasının, demokratik yapıya ve işleyişe olası yansımaları, araştırma ve tartışma konusu haline gelmiştir. Nitekim bu çalışma da YZ teknolojisinin, demokrasi üzerinde müspet ve menfi etkilerinin olduğunu diyalektik bir tartışma ile ortaya koymaya amaçlamaktadır.

YZ ve demokrasi arasındaki kompleks ilişkiyi araştıran bu çalışmada, iki başat argüman öne çıkmıştır. Bunlardan ilki, YZ teknolojisinin demokrasi üzerinde olumlu etkilerinin olduğudur. Siyasal faaliyetlerin daha katılımcı, verimli, adil, güvenilir, hızlı, şeffaf, hesap verilebilir ve daha düşük maliyetli yapılabilmesine imkan sağlayan YZ, bu bağlamda demokrasi üzerinde son derece müspet etkiye haizdir. Nitekim teknoşovenist bakış açısına göre gelecekte derinleşmesi muhtemel demokrasi krizlerinin çözümünde YZ, proaktif bir rol üstlenebilecek kapsama sahiptir. Bununla birlikte YZ'nin demokrasi zaviyesinden ciddi etik, eşitsizlik ve güvenlik sorunları da bulunmaktadır. Yurttaşların sosyal ağlar üzerinden sıkı takibe alınması, sahte içerik üretimiyle seçmen ve seçimlerin manipüle edilmesi, dezenformasyonla yanlış bilgi kaosuna yol açılması, hükümetlerin muhalif sesi susturmasında araç olarak kullanılması, toplumsal tabakaların demokratik ve kültürel istemlerinin ağ toplumunda görünmez kılınması YZ vasıtasıyla kolaylıkla yapılabilmektedir. Bunlara

ek olarak, YZ'ye erişimdeki eşitsizliklerin yol açtığı dijital uçurum, belirli toplumsal kesimlerin demokratik süreçlerden dışlanmasına zemin hazırlarken; teknoloji geliştiren merkez ülkelerle çevre ülkeler arasındaki bağımlılık ilişkisi, küresel ölçekte demokratik özerkliği zayıflatarak yeni bir asimetrik düzenin inşasına hizmet etmektedir. Bu durum ise demokrasinin 1970'lerden beri var olan krizinin daha da derinleşeceği endişesini gündeme getirmektedir.

Görüldüğü üzere demokrasi üzerinde pek çok olumlu ve olumsuz etkisi bulunan YZ, aynı hususlarda dahi demokrasi açısından fayda ve zarar arz edebilmektedir. Örneğin bir yandan doğru-güvenilir bilginin temini noktasında işlev gören YZ diğer yandan dezenformasyonun başat unsuru olarak ön plana çıkabilmektedir. Başka bir örnek olarak ise demokrasinin temel unsurlarından biri olan siyasi seçim dönemlerinde, güvenliğin temini açısından son derece etkili bir araç olarak görülen YZ aynı zamanda seçimlerin güvenilirliği ve adilliğine yönelik en ciddi tehditlerden biri olarak da ön plana çıkmaktadır.

Demokrasi açısından fayda üretmesi ya da tehlike arz etmesi hususunda kaygan biz zemin üzerinde hareket eden YZ'nin, "fayda düzlemine" çekilmesi, etik değerler gözetilerek denetimli bir şekilde kullanılmasıyla mümkün kılınabilir. Sunduğu fayda ve tehditler bağlamında ikili bir karakteristik ortaya koyan YZ'nin, demokrasi üzerindeki müspet ya da menfi etkisi, kullanıcıların amaç ve niyetlerine göre şekillenmektedir. İşte tam da burada devreye giren etik kavramı, YZ'nin hangi amaç ve niyetlerle kullanılması gerektiği noktasında öne çıkmaktadır. Nitekim Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu da (UNESCO), yayımladığı Yapay Zekâ Etiği Tavsiye Kararı ile YZ'nin demokratik yönetişiminin güvence altına alınması ve olası kötüye kullanım risklerinin asgariye indirilmesi amacıyla üye devletlere çağrıda bulunmuştur (UNESCO, 2021).

Tüm bunlar bağlamında, Risse'nin (2021) ifadesiyle *"teknoloji, modern demokrasinin işletilmesi için elzem olmakla birlikte onun tabii müttefiki değildir."* Bu nedenle YZ'nin demokrasi üzerindeki faydalarının maksimize edilmesi, sakınca ve zararlarının ise olabildiğince düşürülmesi gerekmektedir. Bu itibarla şu öneriler sunulabilir:

- Her şeyden önce, YZ'nin gücünün; demokrasiyi ve demokratik unsurları (ifade özgürlüğü, şeffaflık, hukukun üstünlüğü vb.) korumak amacıyla kodlanmış ilkelerle tasarlanması gerekmektedir.
- YZ teknolojisinin artık kalıcı bir gelişme olduğu kabul edilip, YZ'nin siyasi dinamiklere nasıl etki edeceği bilinerek adımlar atılmalıdır.
- Başta YZ olmak üzere dijital teknolojideki yeni gelişmeleri takip edebilen, risklerini ve sonuçlarını doğru bir şekilde değerlendirebilen teknik, yasal ve etik açıdan yetkin bir mekanizmanın kurulması gerekmektedir.
- YZ'nin, tamamen veri odaklı bir teknoloji olduğu dikkate alınıp, verilerin demokratikleştirilmesi için çaba gösterilmelidir. Bu kapsamda, veri erişimi yalnızca belirli kurum ve şirketlerin tekelinde olmaktan çıkarılmalı, şeffaf ve adil paylaşım mekanizmaları kurulmalıdır. Ayrıca verilerin çeşitliliği ve temsiliyet düzeyi artırılarak, algoritmik önyargıların önüne geçecek kapsayıcı veri setleri oluşturulmalıdır.
- Demokratik eşitlik, hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkeleri, özellikle kamu hizmetlerinde YZ sisteminin temel yapı taşı haline getirilmelidir.
- Dijitalleşme ve YZ için ortak bir alan ve evrensel standartlar oluşturulması hususunda gerek devletler gerek uluslararası örgütler çaba göstermelidir.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Akademik İzdüşüm Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Destek ve Teşekkür: Bu araştırmanın hazırlanmasında herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.

Katkı Oranı Beyanı: Araştırmanın tüm süreci makalenin beyan edilen tek yazarı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çatışma Beyanı: Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Acemoğlu, D. (2024). *Yapay zekâyı yeniden tasarlamak: Otomasyon çağında iş, demokrasi ve adalet* (H. Dölkeleş, çev.). Ankara: Efil Yayınevi.
- Adam, M., & Hocquard, C. (2023, 19 Eylül). *Artificial intelligence, democracy and elections*. EP Think Tank. Avrupa Parlamentosu Araştırma Servisi. <https://epthinktank.eu/2023/09/19/artificial-intelligence-democracy-and-elections/>
- Aksoy, İ. U. (2024). Yapay zekâ ve demokrasi. In *Yapay zekâ, toplum ve kültür* (ss. 561–576). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Battista, D. (2024). Political communication in the age of artificial intelligence: An overview of deepfakes and their implications. *Society Register*, 8(2), 7-24. <https://doi.org/10.14746/sr.2024.8.2.01>
- Berg, S., & Hofmann, J. (2021). Digital democracy. *Internet Policy Review*, 10(4). <https://doi.org/10.14763/2021.4.1612>
- Bermeo, N. (2016). On Democratic Backsliding. *Journal of Democracy* 27(1), 5-19. <https://dx.doi.org/10.1353/jod.2016.0012>
- Bond, S. (2024, 8 Şubat). *AI fakes raise election risks as lawmakers and tech companies scramble to catch up*. NPR. www.npr.org/2024/02/08/1229641/ai-deepfakes-election-riskslawmakers-tech-companies-artificial-intelligence
- Bradshaw, S., & Howard, P. N. (2019). *The global disinformation order: 2019 global inventory of organised social media manipulation*. Oxford, UK: Oxford Internet Institute. <https://demtech.oii.ox.ac.uk/wp.content/uploads/sites/12/2019/09/CyberTroop-Report19.pdf>
- Broussard, M. (2018). *Artificial unintelligence: How computers misunderstand the world*. MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/11022.001.0001>

- Coleman, S., & Shane, P. M. (2012). *Connecting democracy: Online consultation and the flow of political communication*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Crawford, K. (2021). *Atlas of AI: Power, politics, and the planetary costs of artificial intelligence*. Yale University Press. <https://yalebooks.yale.edu/book/9780630/atlas-of-ai/>
- Derdiman, R. C. (2006). *Anayasa hukukunun genel esasları ve Türk anayasa düzeni*. Bursa: Alfa Aktüel Yayınevi.
- Duberry, J. (2022). *Artificial intelligence and democracy: Risks and promises of AI-mediated citizen-government relations*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Durdu, Z. (2024). Dijital demokrasi: Olanaklar ve riskler. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 5(3), 504–530.
- European University Institute, Florence School of Transnational Governance. (2024, May 30–31). *Artificial intelligence and democracy: Contemporary challenges and perspectives* [Policy dialogue].
- Feldstein, S. (2019). The road to digital unfreedom: How artificial intelligence is reshaping repression. *Journal of Democracy*, 30(1), 40–52. <https://doi.org/10.1353/jod.2019.0003>
- Foucault, M. (2011). *The courage of truth: The government of self and others* (Vol. 2, G. Burchell, Trans.). New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Freeman, J., & Quirke, S. (2013). Understanding e-democracy: Government-led initiatives for democratic reform. *Journal of Democracy (JeDEM)*, 5(2), 141–154. <https://doi.org/10.29379/jedem.v5i2.145>
- Gomes, W. (2018). *Democracy in the digital world: History, issues and themes* (S. A. da Silveira, Ed.). Digital Democracy Series.
- Göksu, O., Yegen, C., & Kırık, A. M. (2025). Yapay zekâ ve siyasal iletişim: Fırsatlar ve riskler üzerine bir değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 49, 50-73.

<https://doi.org/10.31123/akil.1540529>

Han, B. C. (2022). *Enfokrasi: Dijitalleşme ve demokrasinin krizi* (M. Özdemir, Çev.). İstanbul: Ketebe Yayınları.

Helbing, D., Frey, B. S., Gigerenzer, G., Hafen, E., Hagner, M., Hofstetter, Y., and Zwitter, A. (2019). *Will democracy survive big data and artificial intelligence?* Scientific American. <http://www.scientificamerican.com/article/1-democracy-survive-big-data-and-artificial-intelligence>

Hilbert, M. (2020). *Digital technology and social change: The digital transformation of society from a historical perspective*. 22(2), 189-194.

<https://doi.org/10.31887/DCNS.2020.22.2/mhilbert>

Hockley, A. (2021). *The computer ate my photos: Artificial intelligence and the future of photography*. Independently published by Aaron Hockley.

www.francoangeli.it/come_publicare/publicare_19.asp

Hunter, P. (2023, 11 Nisan). *China exports mass AI surveillance tech to the Middle East*. The Middle Land. <https://www.themiddleland.com/china-exports-mass-ai-surveillance-tech-to-the-middle-east/>

Innerarity, D. (2024). *Yapay zekâ ve demokrasi raporu* (B. Büyük, Çev.). United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) & Latin American Council of Social Sciences (CLACSO).

International Idea. (2024, 29 Nisan). *Artificial intelligence for electoral management*.

www.idea.int/publications/catalogue/artificial-intelligence-electoral-management

International Telecommunication Union. (2023). *Measuring digital development: Facts and figures 2023*. www.itu.int/itu-d/reports/statistics/facts-figures-2023

Jungherr, A. (2023). *Artificial intelligence and democracy*. *Social Media + Society*, 9(1), 1-14.

<https://doi.org/10.1177/20563051231156767>

Keskin, F. (2021). *Politikada büyük veri ve yapay zekâ tartışmaları*. Himmet Hülür ve Cem Yaşın (Ed.), Yeni

medya, toplum ve iletişim biliminin dönüşümü (s.335-353) içinde. Ankara: Ütopya.

Khalil, L. (2024, Şubat 20). *Overcoming digital threats to democracy*. Lowy Institute.

www.lowyinstitute.org/publications/overcoming-digital-threats-democracy

Kırık, A. M., & Özkoçak, V. (2023). Medya ve iletişim bağlamında yapay zekâ tarihi ve teknolojisi: ChatGPT ve deepfake ile gelen dijital dönüşüm. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (58), 73–99.

König, P. D., & Wenzelburger, G. (2021). Between technochauvinism and human-centrism: Can algorithms improve decision-making in democratic politics? *European Political Science*, 21(1), 132–149.

<https://doi.org/10.1057/s41304-020-00298-3>

Kurtuluş, Ö. (2023, 22 Aralık). *Yapay zekânın seçim kampanyalarında kullanımı*.

<https://ozgurkurtulus.com.tr/yapay-zekanin-secim-kampanyalarda-kullanimi/?utm>

Landemore, H. (2020). *Open Democracy: Reinventing Popular Rule Twenty-First Century*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.23943/princeton/9780691181998.001.0001>

Lazer, D. M. J., Pentland, A., Adamic, L., Aral, S., Barabasi, A. L., Brewer, D. Van Alstyne, M. (2020). Computational social science: Obstacles and opportunities. *Science*, 369 (6507). 1060-1062. <https://doi.org/10.1126/8170>

Lupton, D. (2015). *Digital sociology*. New York, NY: Routledge.

Marr, B. (2022). *Yapay zekâ devrimi*. Optimist Yayın Dağıtım.

Maseko, M. (2024). Understanding digital rights in an era of digital politics in Africa. *Digital Policy Studies*, 3(1), 58-72. <https://doi.org/10.36615/ba9c4567>

Mathiesen, T. (1997). The viewer society: Michel Foucault's "panopticon" revisited. *Theoretical Criminology*, 1(2), 215-234. <https://doi.org/10.1177/1362480697001002003>

- Mert, E. ve Özgöker, U. (2018). *Teknoloji ile gerçeğe dönüşen hayal doğrudan demokrasi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Mertek, S. (2024). Dijitalleşme ve demokrasinin krizi. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 20(67), 38-58.
- Montagnier, P., & Wirthmann, A. (2011). Digital divide: From computer access to online activities. A micro data analysis. *OECD Digital Economy Papers*, (189). Paris, France: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/5kg0lk60rr30-en>
- Mughal, N. (2024, 22 Şubat). *Deepfakes, internet access cuts make election coverage hard, journalists say*. Voice of America. www.voanews.com/a/deepfakes-internet-access-cuts-makeelection-journalists-/7498917.html.
- Nadler, A., Crain, M., & Donovan, J. (2018). Weaponizing the digital influence machine. *Data & Society Research Institute*. Erişim adresi: https://datasociety.net/wp-content/2018/10/DS_Digital_Influence_Machine.pdf
- Nemitz, P. (2018). Constitutional democracy and technology in the age of artificial intelligence. *Philosophical Transactions of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences*, 376(2133), 1-14. <https://doi.org/10.1098/rsta.2018.0089>
- Noble, S. U. (2018). *Algorithms of oppression: How search engines reinforce racism*. New York, NY: NYU Press. <https://www.files.commons.gc.cuny.edu/wpcontent/blog.s.dir/6105/files/2018/01/safiya-noble.pdf>
- Özsaliş, A. (2023). Yapay zekâ yoluyla oluşturulan sahte haberlerin medya gündemini belirlemesi. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 13(3), 533-550. <https://doi.org/10.7456/tojdac.1285554>
- Risse, M. (2021). *Artificial intelligence and the past, present, and future of democracy*. Cambridge, MA: Harvard Kennedy School.
- Sayler, M. K. (2020). Artificial intelligence and national security (CRS Report No. R45178). *Congressional Research Service*. <https://crsreports.congress.gov>

- Siddarth, D. (2023). How AI and democracy can fix each other [Video]. TED.
www.ted.com/talks/divya_siddarth_how_ai_and_democracy_can_fix_each_other/transcript?subtitle=en&delay=0s
- Solomon, D. (2017). [Review of the book *Weapons of math destruction: How big data increases inequality and threatens democracy*, by C. O’Neil]. *College & Research Libraries*, 78(4), 536–538.
<https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/16599>
- Spike, J. (2024, 31 Temmuz). *How Hungary’s Orbán uses control of the media to escape scrutiny and keep the public in the dark*. Associated Press. <https://www.ap.org/news-highlights/spotlights/2024/how-hungarys-orban-uses-control-of-the-media-to-escape-scrutiny-and-keep-the-public-in-the-dark/>
- Srivastava, B., Nikolich, A., & Koppel, T. (2023). AI and elections: An introduction to the special issue. *AI Magazine*, 44(2), 216-217.
<https://doi.org/10.1002/aaai.12110>
- Şahnagil, S. (2025). Teknoşovenizm kıskacında risk-fırsat penceresinden yapay zekâ ve demokrasi ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 83, 232-246. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.1578106>
- Timisi, N. (2003). *Yeni iletişim teknolojileri ve demokrasi*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Torkington, S. (2024, 13 Ocak). *The world is changing and so are the challenges it faces*. *World Economic Forum*. Erişim adresi: <https://www.weforum.org/stories/2024/01/ai-disinformation-global-risks/>
- Tüfekçi, Z. (2015). Algorithmic harms beyond Facebook and Google: Emergent challenges of computational agency. *Colorado Technology Law Journal*, 13(1), 203–218.
- UNESCO. (2023). Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence.
<https://www.unesco.org/en/articles/recommendation-ethics-artificial-intelligence>

- United Nations Development Programme. (2024, Haziran 3). A 'super year' for elections. United Nations Development Programme (UNDP). <https://www.undp.org/super-year-elections>
- Van Dijk, J. (2013). Digital democracy: Vision and reality. In I. Snellen & W. Van de Donk (Eds.), *Public administration in the information age: Revisited* (pp. 49–62). Amsterdam, Netherlands: IOS Press.
- Wallerstein, I. (2002). Modern dünya-sistemi (L. Boyacı, Çev., 2. baskı, Cilt 1). Bakış Yayıncılık. (Orijinal eser 1980'de yayımlandı)
- Witthof, D. N., Kjoson, A. ve Steinhoff, J. (2022). *Yapay zekâ ve kapitalizmin geleceği insan dışı bir güç*, (B. Cezar, çev.). İstanbul: İletişim.
- Yılmaz, İ., Mamouri, A., Akbarzadeh, S., & Ömer, M. (2025, May 9). Siber uzayda otoriter yayılma: Mısır dijital otoriterlikte nasıl öğreniyor, taklit ediyor ve işbirliği yapıyor. Avrupa Popülizm Çalışmaları Merkezi (ECPS). <https://doi.org/10.55271/rp0097>
- Zuboff, S. (2019). *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. New York, NY: Public Affairs. <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=56791>

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON DEMOCRACY: OPPORTUNITIES AND THREATS

Extended Summary

Aim:

Artificial intelligence (AI) technologies, which are increasingly expanding their scope and impact, have become one of the essential elements of individual and social life, leading to significant changes and transformations in the political sphere, particularly in democratic processes. The role of AI is becoming more prominent in election processes, public opinion formation, political communication, and policy-making mechanisms. While AI contributes to enhancing democratic participation and transparency as well as ensuring electoral security, it also entails risks such as the spread of misinformation, manipulation of voter behavior, and violations of privacy. Therefore, it is necessary to identify the effects of AI on democracy and to regulate them within ethical frameworks. In this context, the aim of this study is to examine the effects of AI technologies on democracy from a holistic perspective, revealing both the opportunities they provide for democratic processes and the risks they entail. Accordingly, this article proposes a balanced approach to the AI-democracy relationship and presents policy, ethical, and legal recommendations to safeguard and strengthen democratic values.

Method:

This study is based on a qualitative research method aimed at examining the effects of AI technologies on democracy from a holistic and critical perspective. During the data collection process, academic publications, policy reports, documents of international organizations, and recent scientific articles related to the subject were systematically reviewed and analyzed through document analysis. The data obtained were processed within the framework of descriptive analysis; in this context, the themes extracted from the data were associated with the predetermined conceptual framework.

The analysis process was structured in two dimensions. The first dimension addressed the contributions of AI technologies to democratic processes (such as transparency, accountability, and citizen participation). The second dimension, on the other hand, evaluated the potential risks of AI for democracy (including adverse effects such as intensifying social polarization, violating data privacy, and generating algorithmic biases). Furthermore, by examining case studies and recent practices from different countries, the study assessed the concrete impacts of AI applications on democratic election processes and political participation.

Thus, the positive and negative effects of AI on democratic processes were presented through a comparative perspective, and an indirect impact analysis was conducted. Owing to this multidimensional approach, the relationship between AI and democracy was analyzed not only within a theoretical framework but also in a practical and empirical context. Ultimately, the study sought to move beyond a mere description of the current situation and, based on the findings, developed recommendations on how AI technologies should be directed within ethical, legal, and institutional frameworks in order to preserve and strengthen democratic values.

Findings:

The findings of this study indicate that AI technology produces both positive contributions and significant risks for democracy. According to the results, AI technologies facilitate the conduct of political activities in a more participatory, efficient, transparent, and accountable manner, while also contributing to the acceleration of information flow, the provision of reliable data, the enhancement of governance processes, and the strengthening of democratic participation. At the same time, the study's findings highlight that AI carries substantial risks for democracy. Specifically, AI's capacity to generate false or manipulative content increases the risk of misinformation in public opinion and electoral processes. Surveillance practices such as monitoring citizens through social networks, suppressing dissenting voices, and rendering societal demands invisible can be more easily implemented through AI. Moreover, in terms of electoral security and fairness, AI emerges both as a

supportive tool and a potential threat, illustrating the ambivalent and dual nature of the technology's democratic effects. At this point, the findings underscore that the impact of AI on democracy largely depends on the purposes and intentions of its users. Indeed, the consideration of ethical values and the supervised use of AI are critical for minimizing potential risks and maximizing democratic benefits. In conclusion, the findings of this study clearly demonstrate AI's dual character in relation to democracy. While AI can provide democratic benefits as a reliable information source and a tool for security, it can simultaneously pose serious threats as a vehicle for misinformation and manipulation. This duality indicates that AI constitutes both an opportunity and a risk within democratic processes, making its ethical governance imperative.

Conclusion and Discussion:

This study demonstrates that AI technologies exert a dual impact on democracy. On one hand, AI can enhance political processes by making them more participatory, transparent, and efficient, thereby strengthening democratic engagement. On the other hand, it carries risks such as the production of manipulative content, increased misinformation, facilitation of surveillance practices, and threats to electoral security. This dual nature indicates that AI functions as both an opportunity and a potential threat within democratic processes. Consequently, the contribution or harm of AI to democracy largely depends on how it is used, the adherence to ethical principles, and the effectiveness of oversight mechanisms. The ethical, transparent, and regulated use of AI can mitigate potential risks while maximizing democratic benefits. In this context, it is imperative for policymakers, decision-makers, and civil society actors to continuously monitor the effects of AI on democratic functioning and to develop appropriate regulatory frameworks.